

Directie Samenleving en Zorg

Aan:
De minister van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties
De heer dr. R. Plasterk
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Uw brief van:
Ons nummer: 123456789 2015003288
Datum: - 1 APR 2015
Betreft: Plan van Aanpak verbetering Kinderrechten Bonaire

Geachte excellentie,

Hierbij bieden wij u het plan van aanpak voor verbetering van de kinderrechten op Bonaire aan.

Zoals bekend is de aanpak van de sociale problematiek op Bonaire gebaseerd op een integrale benadering, waarbij voldoende inkomen, adequate huisvesting en een sluitend sociaal vangnet als basisvoorzieningen dienen voor verbetering van de situatie waarin kinderen opgroeien. Wij verwijzen hierbij naar de reeds ingediende Wijkontwikkelplannen en naar trajecten waarbij al aandacht wordt besteed aan inkomensverbetering en volkshuisvesting. In het onderhavige plan van aanpak richten wij ons op activiteiten die direct te maken hebben met specifieke aandacht voor en de ontwikkeling van onze kinderen.

Dit plan van aanpak is gebaseerd op de kernthema's van het plan van aanpak van de Interlandelijke Taskforce Kinderrechten van het koninkrijk. De prioriteitstelling en de activiteiten komen voort uit interactieve werksessies met een brede groep van ketenpartners op het gebied van jeugd. Ook zijn er informatieve sessies met focusgroepen in wijken gehouden ter verbreding van het draagvlak.

Wij hopen op uw instemming met onze voorstellen en de financiering ervan.

Hoogachtend,

het bestuurscollege van het openbaar lichaam Bonaire,
de gezaghebber, de eilandsecretaris,

bijlage: Plan van Aanpak verbetering Kinderrechten Bonaire
cc : directie Samenleving en Zorg

Correspondentieadres
Kaya Grandi 51 | Kralendijk, Bonaire C.N.
Tel. (+599) 717-5330 | Fax. (+599) 717-8416
www.bonairegov.com

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Plan van aanpak verbetering Kinderrechten Bonaire

Directie	Samenleving en Zorg
Afdeling	Beleid en Projecten
Datum	maart 2015

Inleiding

In mei 2013 heeft UNICEF een zestal rapporten gepresenteerd, getiteld "Koninkrijkskinderen: kinderrechten in het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden". Daarin komt naar voren dat aandacht voor kinderrechten nodig is en dat samenwerking daarbij van essentieel belang is. In de Koninkrijksconferentie van 2 april 2014 hebben Aruba, Curaçao, Nederland en Sint Maarten deze samenwerking op het gebied van kinderrechten besproken en is besloten tot de instelling van een Interlandelijke Taskforce die de taak heeft gekregen om enerzijds de samenwerking in het Koninkrijk ten aanzien van de Kinderrechten te bevorderen en anderzijds een actieplan op te stellen ten behoeve van deze samenwerking. In het actieplan Kinderrechten d.d. 20 november 2014 zijn gemeenschappelijke thema's vastgelegd en is aangegeven op welke wijze de Landen in het Koninkrijk der Nederlanden samen zullen werken om de kinderrechtensituatie binnen het Koninkrijk te verbeteren.
In de CN-week van juni 2014 is besloten dat er een Taskforce Kinderrechten Caribisch Nederland ingesteld wordt waarvoor de Openbare Lichamen en de Rijksoverheid elk 1 tot 2 leden aanleveren. In deze Taskforce wordt ook de aanpak huiselijk geweld meegenomen. Uitgaande van het actieplan van de Interlandelijke Taskforce dienen de 3 eilanden ieder een plan van aanpak op te stellen, waarin is opgenomen hoe de situatie op het eiland verbeterd kan worden, als onderdeel van de Nederlandse aanpak om kinderrechten te verbeteren. De in dit plan van aanpak voorgelegde voostellen zijn het resultaat van een interactieve werkwijze met een brede groep van ketenpartners op Bonaire en zijn tevens in informatiesessies met doelgroepen besproken.

Aanleiding

Op basis van de UNICEF rapporten zijn door de Interlandelijke Taskforce een vijftal thema's geïdentificeerd die door alle landen in het Koninkrijk als urgent en prioritair worden omschreven:

1. Door integraal werken het gezin centraal stellen;
2. Geweld tegen kinderen;
3. Safety net /op ontwikkeling gerichte tijdsbesteding naast het onderwijs;
4. Rol ouders in de opvoeding;
5. Randvoorwaarden en infrastructuur.

Bij het identificeren van deze speerpunten hebben ook de leden van de drie eilanden, waaronder Bonaire, hun inbreng gegeven.

Achtergrond: (wat is tot nu toe door OLB ondernomen?)

Door de Directie Samenleving en Zorg (DSZ) van het OLB is in 2013 een overzicht opgesteld van de (kwantitatieve en kwalitatieve) voorzieningen op Bonaire, waarin per leeftijdscategorie op een viertal aandachtsgebieden (onderwijs, gezondheidszorg, sociale voorzieningen en werk en welzijnsvoorzieningen en veiligheid) de stand van zaken is aangegeven. Ten behoeve van prioriteitstelling is deze inventarisatie op de werkconferentie 'Welzijn en sociale ontwikkeling op Bonaire nu en in de toekomst' (eind juni 2013) voorgelegd aan institutionele eilandelijke en Rijksstakeholders en deskundigen. Tijdens deze werkconferentie is als prioritaire doelgroep gekozen het kind / de jeugd van 0 tot 27 jaar (de nieuwe generatie). Een keuze die de bezorgdheid om de situatie van het kind vanuit het brede veld onderstreept en tevens aansluit bij een integrale ontwikkelingsvisie en -strategie, met nadruk op opbouw van onderop, werken naar de toekomst en gebaseerd op preventie. Het openbaar lichaam Bonaire heeft vervolgens de integrale aanpak van sociaal-economische problematiek in de Wijkontwikkelplannen (WOP) vervat. Naast jeugd als prioritaire doelgroep zijn de inkomens- en woonsituatie als prioritaire speerpunten benoemd. Deze WOP is ter financiering aan het Rijk aangeboden, maar is nog niet goedgekeurd.
In september 2013 is door het OLB een werkconferentie "Kinderrechten" georganiseerd, waaraan eilandbreed vertegenwoordigers van organisaties op het gebied van jeugd hebben deelgenomen. In deze conferentie zijn aan de hand van cases gezichtspunten uitgewisseld en is kennis met elkaar gedeeld over het brede onderwerp. Wederom is bekrachtigd dat het al dan niet voldoen aan de kinderrechten onlosmakelijk verbonden is met maatschappelijke randvoorwaarden en dat daar waar leemten geconstateerd worden deze op integrale wijze aangepakt dienen te worden.
Officieel heeft het bestuurscollege als standpunt ingenomen dat voor verbetering in het kader van kinderrechten in Caribisch Nederland uitgegaan dient te worden van een gezamenlijke aanpak voor wat betreft:

- basisbehoeften ten behoeve van een adequate levenstandaard voor gezinnen/ouders
- capaciteit, kennis en empowerment ten behoeve van kwantitatieve en kwalitatieve hulp aan kinderen, hun ouders en opvoeders in het algemeen
- een nulmeting middels een census ten behoeve van een continue monitoring- en evaluatiesysteem.

Ten behoeve van de CN-week in oktober 2013 is door het OLB een notitie integraal jeugdbeleid Bonaire opgesteld waarin naast integraal jeugdbeleid een sluitende aanpak wordt voorgesteld naar aanleiding van geconstateerde hiaten op het gebied van de diverse ministeries. Voor een bredere aanpak zijn in dit kader voorstellen meegenomen in de eerder genoemde Wijkontwikkelplannen.
Zoals aangegeven zijn ook de inkomens- en woonsituatie als speerpunten benoemd die urgente aandacht behoeven. De lage inkomens, het tekort aan betaalbare woningen vormen belemmeringen voor ontwikkelingskansen van kinderen in kwetsbare situaties. Op deze terreinen zijn belangrijke ontwikkelingen die elk op zich en in samenhang (op den duur) bijdragen tot verbetering van de situatie van kinderen en de gezinnen waartoe zij behoren. Daarom is de financiering van de WOP van belang. Op het gebied van sociale woningbouw wordt aan de hand van een woningmarktagenda door OLB, BZK en de lokale woningbouwstichting FCB gewerkt aan o.a. gedifferentieerde nieuwbouw, noodwoningen, huursubsidies, woningverbetering. In het kader van inkomensverbetering is inmiddels een dialoog opgestart met SZW om te komen tot een sociaal zekerheidsstelsel. De introductie van kinderbijslag is zoals bekend inmiddels al in voorbereiding.
Tijdens de CN-weken van 2013 en 2014 is tussen de openbare lichamen van CN en het Rijk afgesproken een meerjarenplan op te stellen. Het OLB heeft naar aanleiding van deze afspraak een concept meerjarenprogramma 2015 – 2025 opgesteld, als kader voor de samenwerking tussen de twee overheden. Een van de 4 hoofdthema's is "Sociale samenhang in combinatie met een aanvaardbaar voorzieningenniveau". Vanuit dit thema zullen de doelen zich richten op:

- het verhogen van de levenstandaard (het bestrijden van armoede)
- de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt
- verbetering leefomgeving (met focus op kinderrechten).

Ten aanzien van het laatste doel zijn in het MJP opgenomen:

- het ontwikkelen van een plan van aanpak jeugdproblematiek en bescherming van kinderrechten en
- een plan van aanpak huiselijk geweld.

Tenslotte dient ook vermeld te worden dat in het kader van een onderzoek door Idee Versa betreffende onderhoud BES-fonds in opdracht van BZK, door OLB de nodige input is gegeven voor scenario's voor toekomstige voorzieningenniveau's voor wat betreft eilandelijke taken. Hierbij gaat het om het inhalen van achterstanden en om ontwikkelingen die tot investeringen leiden. Voorzieningen als kinder- en naschoolse opvang (inclusief de huisvesting) zijn hierin meegenomen, als ook de huursubsidie en openbaar vervoer (incl. schooltransport) en schuldhulpverlening.
In de CN week van juni 2014 hebben de Openbare Lichamen aangegeven het onderwerp kinderrechten samen te nemen met het onderwerp huiselijk geweld. De stakeholders voor het onderwerp kinderrechten zijn immers dezelfde als de stakeholders bij het onderwerp huiselijk geweld. In het onderhavige plan van aanpak nemen wij echter slechts een gedeelte van dit thema mee (de preventiekant en het meldpunt). In haar reactie op het onderzoeksrapport van Regioplan met betrekking tot aanpak huiselijk geweld in CN van april 2014 geeft het Bestuurscollege van het OLB aan dat zij zich in grote lijnen kan vinden in de voorgestelde aanpak maar dat de aanbevelingen nader dienen te worden uitgewerkt. De stuurgroep[1] die betrokken was

[1] De stuurgroep zal wel dienen te worden uitgebreid met relevante stakeholders.

bij het onderzoek door Regioplan zal zich gaan buigen over de uitwerkingen van de voorgestelde aanpak en de hierbij gewenste ondersteuning vanuit Nederland.

Werkwijze (naar een plan van aanpak)

De directie Samenleving en Zorg van het OLB heeft in de afgelopen maanden aan tafel gezeten met een brede groep van ketenpartners die beleidsmatig betrokken zijn bij de jeugd(problematiek) om hen allereerst te informeren omtrent het traject kinderrechten. Vervolgens zijn in een drietal werksessies de 5 thema's uit het actieplan van de Interlandelijke Taskforce Kinderrechten uitgewerkt naar voorstellen waaruit vervolgens gezamenlijk de prioriteiten zijn vastgesteld.
De voorstellen zijn in enkele sessies met focusgroepen in de wijken besproken.

Gewenste activiteiten Bonaire per thema

Zoals hierboven is vermeld werkt Bonaire met een integrale benadering van de sociale problematiek waarbij de kinderen nu middels dit plan van aanpak speciale aandacht krijgen.
De eilandsraad heeft zich uitgesproken dat de basisvoorzieningen zoals voldoende inkomen, adequate huisvesting en sluitend sociaal vangnet eerst op orde moeten zijn alvorens wij kunnen werken met 'voordeur activiteiten" zoals kindertelefoon.
Aangezien voor volkshuisvesting en inkomen al trajecten lopen worden deze punten niet meer opgenomen in dit plan van aanpak. Onderstaand worden per thema de gewenste activiteiten voor Bonaire gerangschikt.

Thema 1: IN INTEGRALE AANPAK HET GEZIN CENTRAAL STELLEN
Alle instellingen werkzaam op dit terrein onderschrijven dit uitgangspunt. In de praktijk wordt dit echter nog weinig toegepast. Bonaire moet de komende tijd flink investeren in het bijscholen en trainen van de werkers. Ook zullen er workshops moeten worden georganiseerd waarin diepgaand gediscussieerd zal moeten worden over welke methodiek past bij welke problematiek. Methodieken dienen elkaar te versterken en niet af te breken.
Wat is er nodig:

- Methodiek invoeren waarbij gezin (systeem) centraal staat.
    - plan van aanpak op laten stellen met betrekking tot welke methodiek gewenst is bij welke problematiek. (o.a. Eigen Kracht benadering en diagnostiek meenemen)
    - Versterken, uitbouwen en verder professionaliseren van de jeugdgezondheidszorg
    - trainingsprogramma werkers (incl. onderwijspersoneel)
- centraal registratiepunt
    - plan van aanpak met daarin plek/allocatie, ICT-(klantvolg)systeem, 'wat en wie', betrokken organisaties. Met name de follow up (de feitelijke zorg of wel 'de achterdeur") moet veel aandacht krijgen.
    - Plaats van Zorg- en Veiligheidshuis
    - Implementatie ICT-systeem + scholing
    - Privacy protocol aanpassen en implementatie

Thema 2: GEWELD TEGEN KINDEREN

Geweld tegen kinderen wordt gelukkig meer bespreekbaar op Bonaire, alhoewel het nog steeds heel beperkt is. Alle instellingen geven aan dat het noodzakelijk is dat er een eenduidige pedagogische visie[2] wordt geformuleerd. Deze visie moet breed uitgedragen en toegepast worden. Naast een pedagogische visie zal er ook een visie moeten komen hoe om te gaan met elkaar als volwassenen. Dit zal terugkomen in het plan van aanpak huiselijk geweld.

Wat is er nodig:

- Formuleren pedagogische visie voor Bonaire
    - Opstellen en uitvoeren communicatie- en trainingsplan
    - Anti pest programma's opstellen en uitvoeren
- Centraal meldpunt instellen. (onderbrengen bij centraal registratiepunt).
    - Meldcode opstellen en invoeren
    - Trainingsprogramma en communcatieplan opstellen en uitvoeren.
- Weerbaarheidstrainingsprogramma opstellen en uitvoeren

Thema 3: SAFETY NET

Een sluitend vangnet wordt noodzakelijk geacht. Er is over het algemeen heel weinig toezicht en begeleiding voor de kinderen voor en na school op het schoolplein of buiten school of in de wijken. Kinderen worden min of meer aan hun lot overgelaten als zij niet meedoen in een reguliere activiteiten zoals naschoolse opvang. Voor eerste opvang bij problemen ontbreekt op Bonaire het algemeen maatschappelijk werk. Maatschappelijk werkers zijn verdeeld over instellingen zowel van het OLB als van het Rijk. Het ontbreken van een aparte afdeling algemeen maatschappelijk werk wordt als een groot gemis ervaren.

Het is noodzakelijk om een veilige omgeving te creëren in en om de school door een sterk netwerk te bouwen op en om de school[3].

Wat is er nodig:

- Sluitend vangnet[4] creëren voor –; tijdens en naschoolse activiteiten.
- Algemeen maatschappelijk werk
- Ouderparticipatie
- Specifieke benadering LVG (onderscheiden aanpak voor (risico)doelgroepen)
- Professionele activiteitenbegeleiders voor moeilijke doelgroepen
- Versterken + reorganisatie schooltransport (chauffeur plus begeleiding plus ouder(s))
- Preventiebus
- Streetworkers op SGB en incidenteel op primair onderwijs

---

[2] Op koninkrijksniveau wordt er eveneens gewerkt aan een pedagogische visie. Mevrouw Louise Reed op Curaçao is hier de trekker van. Als de pedagogische visie van Bonaire gereed is , is het goed hiermee af te stemmen.

[3] Het versterken van de monitorfunctie van de jeugdgezondheidszorg zou een goed instrument zijn om de veiligheid te verhogen.

[4] Ontwikkelen van school JGZ en het op elkaar aan laten sluiten van de verschillende zorg en hulpstructuren in en om de school.

Thema 4: ACTIVITEITEN VOOR KINDEREN
Op Bonaire worden heel weinig activiteiten aangeboden voor kinderen en jongeren. Voor kinderen onder de 12 jaar is er de naschoolse opvang bij de wijkcentra. Alhoewel deze opvang gratis is gaan er slechts 400 van de 1600 kinderen heen. Er is duidelijke behoefte dat deze opvang verder geprofessionaliseerd wordt. Voor 12 jaar en ouder biedt Jong Bonaire activiteiten. Zij bedienen 150 tot 200 jongeren. Er is echter behoefte aan een meer gedifferentieerd aanbod dat past bij de verschillende belevingswerelden van de jongeren. (meisjes willen iets anders dan jongens bijv.). Ook is uitbreiding gewenst naar Rincon. Als de naschoolse activiteiten op de scholen kunnen worden georganiseerd, is het gemakkelijker om een gedifferentieerder aanbod te creëren.

Wat is er nodig:

- Versterken en professionaliseren van de naschoolse opvang voor de doelgroep 4-12 jaar
- Uitbreiding naschoolse activiteiten 12 jaar en ouder
- Betrekken van de jeugd als organisator (jeugdadviesraad)
- Betrekken sociaal media
- Brede school invoeren.
    - Naschoolse activiteiten terug naar school.
    - Verder professionaliseren kinderopvang.
- Coördineren en informeren naschoolse activiteiten (kerk en private sector en OLB)

Algemene aandachtspunten:

Voor de uitvoering van het plan van aanpak zijn de volgende aandachtspunten geformuleerd:

- Aansturing door coördinator vanuit OLB. Regie- en stuurgroep instellen voor monitoring kinderrechten.
- programma van eisen (ToR's). De programma van eisen voor de verschillende plannen van aanpak dienen breed gedragen te worden. Dit vergemakkelijkt de uitvoering.
- Randvoorwaarden voor uitvoering dienen goed en zo volledig mogelijk geformuleerd te worden. (bijvoorbeeld de voorwaarden vanuit de schoolbesturen voor het organiseren van naschoolse activiteiten zoals conciërges, schoonmaak, huur, water en elektra en professionalisering van werkers).
- Toetsing dient plaats te vinden aan het meerjarenprogramma van het OLB

Prioritering
Na diepgaande discussie is de hiernavolgende prioritering tot stand gekomen:
Voor Bonaire is de veiligheid van en voor het kind en het kunnen spelen en ontwikkelen het belangrijkste. Vandaar dat er voorrang gegeven wordt aan enerzijds het versterken van het hulpverleningsnetwerk en het bewerkstelligen van synergie. En anderzijds aan de preventie kant. Vandaar dat het aanbod van naschoolse opvang dient te worden uitgebreid en verbeterd. De jongeren waarmee gesproken is benadrukken de grote behoefte hieraan, met name ook de activiteiten voor 12 jaar en ouder.
Het budget dat beschikbaar komt voor kinderrechten beslaat een periode van drie jaar. In onderstaand overzicht wordt een en ander in totalen voor de periode van drie jaar weergegeven. In de toelichting wordt aangegeven hoe deze bedragen zijn opgebouwd.

Activiteit	*Trekker*	*bedrag*
a.Centraal registratie punt (incl. meldpunt)	CJG/JGCN	685.000
b.Algemeen Maatschappelijk werk	OLB	60.000
c.Pedagogische visie	JGCN/ Voogdijraad	460.000
d. invoering Brede school (naschoolse activiteiten op school en versterken kinderopvang)	Nieuwe Stichting	795.000
Totaal		2,000.000

Ad a Centraal registratie punt (incl. het meldpunt kindermishandeling en huiselijk geweld).

Een registratiepunt (incl. het meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld) is iets dat als eerste op orde dient te zijn. Eilandbreed dient er een coördinatie te komen van alle casussen. Hierdoor worden dubbelingen voorkomen en kan een kind effectiever geholpen worden. Naast het centraal registreren zal het op te richten zorg en veiligheidshuis zeker helpen bij het voorkomen van dubbelingen.
Onderzocht dient te worden waar het 'centraal registratiepunt' (incl. meldpunt) ondergebracht kan worden. Mogelijke opties zijn Centrum voor Jeugd en Gezin of Jeugdzorg en gezinsvoogdij , met ingang van 1 januari 2016.
Stappenplan:

Aantrekken projectleider (6 maanden)		60.000
Formatiebudget (min twee intakers HBO nivo)	(3 x jaar)	150.000
Registratiesysteem incl. onderhoud		100.000
Huisvestingskosten	(3 x jaar)	25.000

Ad b. Algemeen maatschappelijk werk.
Een zwakke schakel in het zorgnetwerk op Bonaire is het ontbreken van een zichtbare afdeling algemeen maatschappelijk werk. Wel is er sprake van sociaal maatschappelijke dienstverlening met soms een beetje begeleiding. Verder zit de taak algemeen maatschappelijk werk verspreid over de verschillende instellingen. Dit is niet effectief. Er dient een afdeling algemeen maatschappelijk werk te komen. Hiertoe dient een plan van aanpak te worden opgesteld.

Stappenplan:
aantrekken projectleider (6 maanden) 60.000

Ad c. Pedagogische visie
Simultaan met de opzet van het ‘registratiepunt’ loopt er een lijn naar de methodiek en de visie. Hoe gaan we te werk en hoe denken we erover? Het is belangrijk dat er eilandbreed een eenduidige visie en methodiek wordt gehanteerd..
De methodiek en het vormen van één algemene pedagogische visie kan getrokken worden door Jeugdzorg en Gezinsvoogdij in samenwerking met de Voogdijraad. met ingang van 1 januari 2016. De Voogdijraad kan werken aan de bewustzijnscampagne in samenwerking met de afdelingen communicatie van het RCN en OLB

Projectmedewerker (12 maanden)	80.000
Bewustzijnscampagne (3 x jaar)	60.000
Trainingsprogramma's (incidenteel)	200.000

Ad d. Invoering brede school
Brede school staat voor een netwerk van samenhangende voorzieningen voor kinderen, ouders en buurt. Door samenwerking tussen verschillende disciplines kan beter gewerkt worden aan het vergroten van ontwikkelingskansen van kinderen, het bieden van (dag)arrangementen en het versterken van de sociale cohesie. Om de brede school te kunnen realiseren is het van belang dat de faciliteiten hiervoor aanwezig zijn.
Oorspronkelijk waren in het onderwijshuisvestingsprogramma zowel kinderopvang als sportfaciliteiten meegenomen. Door een gewijzigde portefeuille verdeling zijn deze twee verdwenen. Hierdoor is het bewegingsonderwijs in de knel gekomen. Voor de kinderopvang is het gelukt om incidentele gelden te krijgen vanuit het ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Middels EDF gelden zullen in de komende jaren verschillende gymlokalen worden gebouwd zodat het brede school concept bij alle scholen voor primair onderwijs kan worden gerealiseerd. In het Idee Versa onderzoek is de behoefte aan verbetering en uitbreiding van de naschoolse activiteiten voor de leeftijden 4 tot 18 jaar meegenomen als ontwikkelingsbehoefte vanuit Bonaire.
Wat nog nader aandacht nodig heeft is maaltijdvoorziening naschoolse opvang, inrichting van gymfaciliteiten, bibliotheek op school, speel materiaal, veiligheid van het schoolplein. transport etc.
Om dit goed in kaart te brengen moet er een nader onderzoek gedaan worden. Het is de bedoeling om het trekkerschap van de naschoolse opvangt onder te brengen bij een nieuwe stichting of bij een bestaande stichting die hiertoe in staat is.

Projectmedewerker (3 maanden)	30.000
Activiteitenbudget	765.000